

CONTRACARAREA DEZINFORMĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Lilia Cravcenco-Zaharia

Introducere

Publicarea și promovarea informațiilor false în mass-media nu sunt un fenomen nou. Adesea, informațiile false sunt răspândite în mod intenționat pentru a induce în eroare publicul și pentru a susține interese speciale. Alteori, acestea sunt difuzate în mod neintenționat, ca urmare a unei erori tehnice/umane. Într-un raport¹ din 2017 al Consiliului Europei, care descrie dezinformarea ca fiind o „dezordine informațională”, se menționează că acest concept de „știri false” se poate prezenta sub trei forme distincte: **dezinformare neintenționată (misinformation)**, **dezinformare deliberată bazată pe un fals (disinformation)** și **dezinformare deliberată bazată pe un grăunte de adevăr (malinformation)**. Fiecare dintre acești termeni au conotații diferite, de aceea este important să se facă o diferențiere clară dintre ei.

Dezinformare neintenționată (misinformation)	Dezinformare deliberată bazată pe un fals (disinformation)	Dezinformare deliberată bazată pe un grăunte de adevăr (malinformation)
Schimbul neintenționat de informații inexacte și/sau înșelătoare.	Difuzarea deliberată a unor informații false sau inexacte; de ex., discreditarea deliberată a unei persoane sau organizații cu ajutorul unor informații false.	Utilizarea de informații care se bazează pe realitate pentru a aduce prejudicii unei persoane, organizații sau țări; de ex., utilizarea unei fotografii a unui copil refugiat mort, fără context, în încercarea de a stârni ura împotriva unui anumit grup etnic.

Reporteri Fără Frontiere (RSF) plasează Republica Moldova pe locul 40 în clasamentul libertății presei pe anul 2022, ceea ce reprezintă o îmbunătățire semnificativă de 49 de locuri față de doi ani în urmă. RSF descrie peisajul mediatic din Republica Moldova ca fiind împărțit în tabere pro-ruse și pro-occidentale, cu politicieni și lideri politici care influențează puternic pozițiile editoriale ale instituțiilor de presă. Mijloacele de informare în masă cu politici editoriale pro-ruse care citează în mod regulat surse pro-Kremlin sunt identificate în mod special ca fiind surse comune de dezinformare, dar nu în mod exclusiv.

Moldova se confruntă de mai mulți ani cu provocarea dezinformării externe și interne. Pericolele acestui fenomen sunt deosebit de evidente în campaniile electorale și în perioadele de criză națională, inclusiv pandemia de COVID-19, criza energetică, evenimentele geopolitice și războiul din Ucraina. Prezenta informare trece în revistă narațiunile de dezinformare predominante în Moldova din ultimii ani și măsurile corespunzătoare luate de autoritățile moldovenești pentru a combate acest fenomen. Acesta se încheie cu propuneri de îmbunătățire în continuare a cadrului legislativ privind dezinformarea și de creștere a capacității instituțiilor media din Moldova și a publicului de a recunoaște informațiile false.

Dezinformarea cu privire la COVID-19

Pe parcursul ultimilor trei ani, campaniile de dezinformare despre COVID-19 și vaccinare au circulat în Moldova pe diferite canale de comunicare, ajungând la un public țintă. Dezinformarea a ajuns în special la publicul din Moldova prin intermediul paginilor web religioase și al liderilor bisericești,² al politicienilor actuali și foștilor politicieni,³ al comentariilor la articole,⁴ al postărilor pe rețelele de socializare și al profilurilor false de influenceri, printre alte surse.

Un pas important făcut de autoritățile moldovenești în lupta împotriva dezinformării legate de COVID-19 a fost blocarea a numeroase surse de comunicare online care răspândeau informații false și teorii ale conspirației despre această infecție. În conformitate cu Decizia Comisiei Naționale Extraordinare din 23 martie 2020, furnizorii de servicii de comunicații electronice accesibile publicului au fost obligați să blocheze paginile web care răspândesc informații false despre pandemie și vaccinare, pe baza unei liste de surse online publicate de Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.⁵ Cu toate acestea, nu toți furnizorii de internet s-au conformat, iar unele pagini web erau încă accesibile la câteva zile după ce a fost adoptată decizia de a le include pe lista neagră.

Dezinformarea privind războiul din Ucraina

Mass-media din Moldova se confruntă în prezent cu două probleme majore – dezinformarea internă și externă – care pot fi ambele legate de concentrarea proprietății media. Relația dintre concentrarea proprietății mass-media și dezinformare este relevantă deoarece publicul este manipulat și dezinformat în funcție de interesele celor care controlează mass-media. În aceste condiții, dezinformarea are puterea de a influența deciziile publicului său și poate schimba opinia unui cetățean cu privire la un anumit subiect.

În Moldova, este important să se facă distincția între sursele externe și interne de propagandă și dezinformare. **Dezinformarea externă** se concentrează, în general, pe mesaje anti-occidentale care vizează entități precum Uniunea Europeană, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Statele Unite. În mod obișnuit, în perioada premergătoare alegerilor din Moldova, o narațiune comună de dezinformare susține că Occidentul este implicat în alegerile din Moldova

și că are influență asupra acestora. Răspândirea propagandei de origine externă a crescut semnificativ odată cu izbucnirea războiului din Ucraina. După ce armata rusă a invadat Ucraina în februarie 2022, dezinformarea cu privire la refugiații ucraineni s-a răspândit rapid; dezinformarea a luat forma unor mesaje false⁶ și a incitării la ură interetnică.⁷

Un anumit mesaj care incita la ură susținea că refugiații ucraineni din Moldova sunt criminali și/sau membri ai unor grupuri extremiste. Mai mulți politicieni și persoane publice au contribuit la răspândirea acestui narativ fals, inclusiv primarul de Chișinău, Ion Ceban. Fără nicio dovadă, Ceban a afirmat că refugiații din Ucraina reprezintă un „risc” pentru securitatea publică și a insinuat că aceștia ar comite infracțiuni. „Noi estimăm că în perioada următoare, din cauza ospitalității noastre, ne-am putea alege cu lucruri destul de grave, începând cu furturi, jafuri, abuzuri și vandalism, care deja au loc”, a declarat Ceban la o ședință din 3 martie.⁸ Acuzațiile nefondate ale primarului au fost dezmințite⁹ de Alexandru Oprea, șeful Inspectoratului General pentru Situații de Urgență din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. În cadrul unui briefing de presă, Oprea a declarat că după sosirea refugiaților ucraineni în Republica Moldova nu s-a înregistrat o creștere a incidenței infracțiunilor în comparație cu aceeași perioadă a anului trecut.

Un organizator de nunți din Chișinău, Viorel Grigoraș, a distribuit¹⁰ un mesaj similar. El a publicat pe rețelele de socializare că refugiații ucraineni ar fi amenințați cu arma mai multe persoane la o benzinărie din Cimișlia, cerând alimente și combustibil. Această afirmație a fost dovedită ca fiind falsă de către autoritățile locale din Cimișlia. Alte narațiuni de dezinformare au sugerat că toți refugiații ucraineni ar fi violenți și agresivi. Vladimir Odnostalco, deputat al Blocului electoral al comunistilor și socialiștilor (BECS), s-a plâns¹¹ că copiii refugiați înscriși în instituțiile de învățământ din Republica Moldova „sunt agresivi”.¹² Această afirmație a fost dezmințită ulterior¹³ de Ministerul Educației și Cercetării.

În această perioadă dificilă, nivelul de **dezinformare internă** a crescut, de asemenea, în intensitate. Propaganda internă este difuzată de diverși actori, inclusiv politicieni, surse media afiliate politic, instituții cu politici editoriale pro-Kremlin și/sau persoane eurosceptice. În acest an, principalul instrument de răspândire a dezinformării a fost aplicația de mesagerie Telegram, care conectează moldovenii cu alți utilizatori de internet din regiune și din lume. Pe această platformă și pe

altele, presa afiliată politic, politicienii și/sau susținătorii acestora preiau frecvent discuțiile pe chat și propagă zvonuri înșelătoare. Dezinformarea de pe aceste platforme face adesea ecoul narațiunilor de propagandă preferate de Kremlin, și anume că NATO și SUA sunt de vină pentru războiul din Ucraina, că americanii ar finanța laboratoare de arme biologice¹⁴ în țările vecine și infirmă cazurile documentate în care femei însărcinate au fost spitalizate în unități bombardate de trupele rusești în Mariupol.

Valurile de dezinformare din 2022 au avut un mare impact asupra populației moldovenești. Timp de două luni după izbucnirea războiului din Ucraina, Asociația Promo-LEX a monitorizat și analizat presa online, televiziunea, rețelele de socializare și declarațiile publice ale actorilor politici și liderilor de opinie. Constatările lor sunt îngrijorătoare. Potrivit raportului¹⁵ acesteia „Discursul de ură și incitarea la discriminare”, cea mai frecventă temă întâlnită în retorica discursului de ură a fost legată de naționalitate. “În contextul războiului din Ucraina și al valului de refugiați, discursul de ură și incitarea la discriminare sau alte forme de intoleranță au fost îndreptate împotriva grupului reprezentat de ucraineni, inclusiv politicieni ucraineni, militari ucraineni, refugiați de diferite etnii – și prin asociere – împotriva cetățenilor Statelor Unite ale Americii și României”, se arată în raport. În perioada monitorizată, Telegram a fost principala platformă de răspândire a discursului instigator la ură, iar dezinformarea îndreptată împotriva refugiaților ucraineni a fost diseminată și prin intermediul TikTok.

Măsuri luate pentru combaterea dezinformării

Pentru a contracara acest fenomen, sunt necesare acțiuni bine planificate atât din partea autorităților statului moldovean, cât și din partea mass-media și a societății civile. Securitatea informațională este un element-cheie al securității statului și este imperativ ca autoritățile moldovenești să elaboreze o strategie de securitate informațională bine informată, care să servească interesele țării. Deși Parlamentul Republicii Moldova a adoptat¹⁶ o astfel de strategie în 2019, aceasta nu este adecvată pentru a contracara sau preveni dezinformarea.

În același timp, este, de asemenea, vital ca instituțiile statului să răspundă rapid la solicitările de informații pentru a discredita falsurile. De cele mai multe ori, aceste răspunsuri vin din partea autorităților în termen de maximum cincisprezece zile lucrătoare; această întârziere este problematică, deoarece înseamnă că informațiile false ar fi fost deja răspândite pe scară largă în societate, iar contraargumentele ar fi avut un impact minim în combaterea narațiunilor false. Trebuie remarcat faptul că autoritățile moldovenești au luat măsuri pentru a îmbunătăți comunicarea dintre mass-media și instituțiile publice. Chiar în prima zi a invaziei rusești în Ucraina, guvernul moldovean a anunțat crearea noului canal pe Telegram „Prima sursă”,¹⁷

un canal oficial guvernamental de verificare a informațiilor, administrat de funcționari din cadrul Președinției, Parlamentului și Guvernului. Canalul include informații despre deciziile importante ale Guvernului Republicii Moldova și răspunde la zvonurile false din spațiul mediatic, inclusiv în ceea ce privește situația de securitate din Ucraina.

Un alt pas important făcut de autoritățile moldovenești pentru a combate dezinformarea a fost adoptarea de către Parlament a așa-zisei Legi privind securitatea informațională,¹⁸ care a oferit instituțiilor statului instrumente de protecție a cetățenilor săi. Acest instrument legislativ a stabilit o interdicție privind emisiunile de știri și analitice din țările care nu au ratificat Convenția privind televiziunea transfrontalieră, inclusiv Rusia. Noua lege creează, de asemenea, o distincție pentru dezinformare, care implică sancțiuni mult mai aspre. În plus, a fost stabilit un nou prag de sancțiuni pentru cei care nu produc conținut local. Important este că legea a înzestrat Consiliul Audiovizualului (CA) cu autoritatea de a suspenda dreptul de a face publicitate; în caz de dezinformare, CA poate suspenda licența unui mijloc de informare în masă pentru o perioadă de până la șapte zile. Aceste eforturi de restricționare a publicității reprezintă un instrument util în combaterea dezinformării.

Unele surse media cu o politică editorială pro-Kremlin au speculat cu privire la o schimbare mai amplă¹⁹ în jurul noilor modificări aduse Codului serviciilor media audiovizuale (cunoscut sub denumirea de „Legea privind securitatea informațiilor”). Mai multe pagini web moldovenești au publicat știri care îl citează pe ministrul rus al afacerilor externe, Serghei Lavrov, care a declarat că Moldova încearcă să anuleze tot ce este rusesc. Atât Lavrov, cât și mass-media pro-Kremlin răspândesc mitul conform căruia rusofobia este larg răspândită. În realitate, legea urmărește să combată dezinformarea, indiferent de țara de origine. Pentru a proteja spațiul audiovizual național al Republicii Moldova și a asigura securitatea informațională a cetățenilor, aceasta ia măsuri stricte împotriva propagandei militariste agresive. În mod specific, aceasta interzice difuzarea oricăror programe audiovizuale care justifică războaiele de agresiune, negă crimele de război și crimele împotriva umanității sau incită la ură.

Difuzarea de conținuturi inadecvate, ofensatoare, pline de ură și de dezbinare poate avea consecințe grave, inclusiv creșterea tensiunilor sociale care induc frică, nesiguranță, panică și dezordine în masă. La începutul lunii iulie 2022, Codul Penal a fost completat cu un nou articol (articolul 70¹),²⁰ care impune sancțiuni pentru orice acțiuni care incită la discriminare. Noile modificări legislative impun o amendă pentru comiterea oricăror acțiuni deliberate care au ca scop incitarea la discriminare, inclusiv prin intermediul mijloacelor de informare în masă și al difuzării publice a mijloacelor de informare (în formă scrisă, grafică sau digitală). Amendă este cuprinsă între 1.000 și 4.000 de lei (aproximativ 200 și 800 de dolari SUA) pentru persoanele fizice și între 6.000 și 10.500 de lei (1.200 și 2.100 de dolari SUA) pentru persoanele cu funcție de demnitate publică. Mai mult, propaganda care

ar putea incita la genocid și/sau la crime împotriva umanității va fi sancționată cu o amendă de până la 50 de mii de lei (10.100 dolari SUA) pentru persoanele fizice și de până la 250 de mii de lei (50.800 dolari SUA) pentru persoanele juridice. Până în noiembrie 2022 nu au fost făcute publice cazuri de utilizare a articolului respectiv.

Un domeniu care necesită îmbunătățiri este predarea educației mediatică în școlile din Moldova. Anul școlar 2021-2022 marchează cel de-al cincilea an în care disciplina educația mediatică a fost predată în școlile din Moldova ca disciplină opțională. Potrivit Centrului pentru Jurnalism Independent, în 2021-2022,²¹ 128 de instructori, instruiți în domeniul mass-media, au predat un curs de educație mediatică la 4.180 de elevi din 103 școli din întreaga țară. Pentru a crește o generație cu o gândire critică bine dezvoltată și abilități de educație mediatică, este necesar ca mai multe instituții de învățământ să introducă această disciplină în programa școlară.

Recomandări:

În pofida eforturilor recente ale autorităților moldovenești de a combate dezinformarea, trebuie luate măsuri suplimentare. Pentru a face progresele necesare în securizarea spațiului informațional al țării și pentru a continua dotarea cetățenilor cu abilități mai solide de educație mediatică, următoarele recomandări ar trebui să fie luate în considerare de către Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova, societatea civilă și, respectiv, de către mass-media.

1. **Ar trebui adoptată o legislație care să impună tuturor mijloacelor de informare în masă, inclusiv platformelor online, să facă publice informațiile privind proprietatea.** Aceasta a fost o problemă semnificativă în Moldova, deoarece multe pagini web sunt în prezent înregistrate în străinătate, ceea ce face dificilă identificarea

proprietarului/editorului platformelor care difuzează dezinformări. Agenția Servicii Publice ar fi entitatea potrivită pentru a întocmi o listă a tuturor platformelor media înregistrate în țară pentru a asigura o mai mare transparență, deoarece o listă similară²² există deja în domeniul audiovizualului. Este necesar ca aceste norme să se aplice platformelor online care pretind a fi informative (pagini web și portaluri), dar nu și blogurilor sau vlogurilor, pentru a nu limita libertatea de exprimare a persoanelor în spațiile online.

2. **Guvernul și societatea civilă, inclusiv atât mass-media, cât și organizațiile de apărare a drepturilor omului, ar trebui să desfășoare activități pentru a dezvolta abilitățile de alfabetizare mediatică în rândul publicului moldovean.** Aceasta ar putea include discuții cu persoane din diferite localități, statut socioeconomic și medii profesionale. Acest lucru trebuie să fie instituționalizat prin intermediul educației publice. Profesorii de la toate disciplinele școlare ar trebui să fie instruiți pentru a analiza și combate toate formele de dezinformare. Campania în curs de desfășurare STOP FALS!²³ a Asociației Presei Independente împotriva informațiilor false și tendențioase a acordat o atenție specială populației rurale și organizează activități pentru a dezvolta gândirea critică și pentru a crește gradul de conștientizare populară cu privire la dezinformare. Activitățile campaniei educă consumatorii de media să fie conștienți de efectele manipulării și ale propagandei, să adopte o poziție critică față de mass-media și să ia decizii în cunoștință de cauză cu privire la produsele media pe care le consumă.
3. **Mijloacele de informare trebuie să își consolideze capacitățile editoriale prin alocarea mai multor resurse pentru verificarea faptelor.** În Republica Moldova, atât Asociația Presei Independente, cât și Școala de Jurnalism desfășoară activități de instruire a jurnaliștilor în vederea identificării și combaterii dezinformării.

Referințe

- 1 "Information Disorder." *Consiliul European*. <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/information-disorder>
- 2 "PĂCATUL MINCIUNII." *Stop Fals!* Moldova. 2020. <https://youtu.be/Sty3tjtYlmo>
- 3 "Video: Utilizarea măștilor NU provoacă hipoxie." *Stop Fals!* Moldova. 2020. <https://youtu.be/mKe8zRjRPHM>
- 4 "4 falsuri despre 'eșecul' vaccinării." *Stop Fals!* Moldova. 2022. <https://youtu.be/YTMub4AnaQI>
- 5 "Un site care publică informații false în contextul stării de urgență va fi blocat." *Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova*. 2022. <https://sis.md/ro/content/un-site-care-public%C4%83-informa%C5%A3ii-false-%C3%AEEn-contextul-st%C4%83rii-de-urgen%C8%9B%C4%83-va-fi-blocat>
- 6 Zaharia, Lilia. "Răspândirea intenționată a informațiilor care instigă la ură și discriminare va fi amendată." *Stop Fals!* 2022. <https://stopfals.md/ru/article/raspandirea-intentionata-a-informatiilor-care-instiga-la-ura-si-discriminare-va-fi-amendata-180676>
- 7 Dragan, Diana. "Expertul în comunicare' Ion Varaniță a publicat, apoi a șters, o înregistrare video cu falsuri, mesaje antisemite și șovine." *Stop Fals!* 2022. <https://stopfals.md/ru/article/expertul-in-comunicare-ion-varanita-a-publicat-apoi-a-sters-o-inregistrare-video-cu-falsuri-mesaje-antisemite-si-sovine-180624>
- 8 Popoviciu, Andrei. "Russia-Ukraine war: Moldova greets refugees influx with compassion and wariness". [Războiul Rusia-Ucraina: Moldova salută aflulul de refugiați cu compasiune și precauție] *Middle East Eye*. 2022. <https://www.middleeasteye.net/news/russia-ukraine-war-moldova-greets-refugees-compassion-wariness>
- 9 "Briefing de presă susținut de Șeful IGSU, Alexandru Oprea." *Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova*. 2022. <https://www.facebook.com/MinisterulAfacerilorInterneRM/videos/689616505815194>

- 10 Zaharia, Lilia. "Un moderator de petreceri din Chișinău publică video-uri cu mesaje false despre refugiații ucraineni." *Stop Fals!* 2022. <https://stopfals.md/ru/article/un-moderator-de-petreceri-din-chisinau-publica-video-uri-cu-mesaje-false-despre-refugiatii-ucraineni-180615>
- 11 "Deputații trădătorii din banda lui Dodon se plâng în direct lui Soloviov." *Democrația Acasă*. 2022. <https://www.facebook.com/PartidulDemocrațiaAcasă/videos/351395420300018/>
- 12 Dragan, Dana. "Procurorii vor investiga declarațiile lui Vladimir Odnostalco, deputatul care s-a luat la întrecere de falsuri cu 'propagandistul nr.1 al Kremlinului'." *Stop Fals!* 2022. https://stopfals.md/ru/article/procurorii-vor-investiga-declaratiile-lui-vladimir-odnostalco-deputatul-care-s-a-luat-la-intrecere-de-falsuri-cu-propagandistul-nr-1-al-kremlinului-180640?fbclid=IwAR09irM9Mo0DSAIF4n_B6w8L_666Nx5YmoK5hLWwKROtSxSdVHalj6sQ5Eo
- 13 Dragan, Dana. "Procurorii vor investiga declarațiile lui Vladimir Odnostalco, deputatul care s-a luat la întrecere de falsuri cu 'propagandistul nr.1 al Kremlinului'." *Stop Fals!* 2022. https://stopfals.md/ru/article/procurorii-vor-investiga-declaratiile-lui-vladimir-odnostalco-deputatul-care-s-a-luat-la-intrecere-de-falsuri-cu-propagandistul-nr-1-al-kremlinului-180640?fbclid=IwAR09irM9Mo0DSAIF4n_B6w8L_666Nx5YmoK5hLWwKROtSxSdVHalj6sQ5Eo
- 14 "Dezinformare la NTV Moldova despre laboratoarele biologice din Ucraina, care ar fi americane." *Mediacritica*. 2022. <https://mediacritica.md/dezinformare-la-ntv-moldova-despre-laboratoarele-biologice-din-ucraina-care-ar-fi-americane/>
- 15 Corobcenco, Irina. "Discursul de ură și instigare la discriminare." *Promo-LEX*. 2022. <https://promolex.md/wp-content/uploads/2022/06/Discursul-de-ur%C4%83-%C8%99i-instigare-la-discriminare-%C3%AEn-spa%C8%99iul-public-%C8%99i-%C3%AEn-mass-media-din-Republica-Moldova-%C3%AEn-contextul-r%C4%83zboiului-Federa%C8%99Biei-Ruse-%C3%AEmpotriva-Ucrainei.pdf>
- 16 HOTĂRÂRE Nr. 257 din 22-11-2018. *Parlamentul Republicii Moldova*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111979&lang=ru
- 17 Prima Sursă | Первоисточник. Telegram. https://t.me/prima_sursa_md
- 18 "Proiect de lege pentru modificarea unor acte normative." *Parlamentul Republicii Moldova*. 4 мая 2022 г. <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeacteleislative/tabid/61/LegislativId/5941/language/ro-RO/Default.aspx>
- 19 Muntean, Pavel. "Глава МИД России Сергей Лавров: к сожалению, Молдовы идет по пути Украины, пытаюсь отменить все русское." [Ministrul rus de externe Serghei Lavrov: din păcate, Moldova urmează calea Ucrainei, încercând să anuleze tot ce este rusesc] *KPMD*. 2022. <https://www.kp.md/day/27409/4607608/?fbclid=IwAR0EgKAR8BeYT6dcP1HXg0C1m-QBttN1w5Kp8m1qiKoA2MVnUjq98ry2e98A>
- 20 Codul Contravențional al RM Nr. 218 din 24-10-2008. *Parlamentul Republicii Moldova*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132411&lang=ru
- 21 "În cinci ani, disciplina Educație pentru media a ajuns în toate raioanele și municipiile țării." *Centrul pentru Jurnalism Independent*. 2021. <https://educatia.mediacritica.md/ro/2021/10/19/in-cinci-ani-disciplina-educatie-pentru-media-a-ajuns-in-toate-raioanele-si-municipiile-tarii/>
- 22 "Transparența proprietății serviciilor media." *Consiliul Audiovizualului*. <https://consiliuaudiovizual.md/transparencyof-ownership/>
- 23 *Stop Fals!* <https://stopfals.md/>

Lilia Cravenco-Zaharia

Lilia Cravenco-Zaharia este expertă în domeniul dezinformării. Actualmente este directoarea organizației Transparency-International Moldova. Lilia a fost anterior editor coordonatoare la Asociația Presei Independente (API) în Moldova și a gestionat conținuturi editoriale pentru ProFact Moldova, un program al Centrului pentru Jurnalism Independent care a mobilizat jurnaliștii moldoveni în vederea contracării dezinformării și identificării actorilor și rețelelor din spatele acesteia.

Lilia și-a început activitatea la API în anul 2011 și s-a alăturat consiliului editorial al portalului API "Moldova Curată.md", care informa despre integritatea persoanelor cu funcții de demnitate publică. De asemenea, a dezvoltat materiale jurnalistice pentru site-ul Report.md. Centrul pentru Jurnalism Independent din Moldova a apreciat-o drept una din primii zece jurnaliști ai anului 2013. Lilia este autoarea mării majorități a articolelor publicate pe Stop Fals!, un portal dedicat verificării faptelor și a investigațiilor aferente. De-a lungul carierei sale, ea a lucrat atât ca editorialistă, cât și ca trainer în domeniul verificării faptelor și al alfabetizării media.

Ciclul de sinteze de politici "Media Forward" este posibil datorită suportului generos acordat de poporul American și Britanic prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Britanice la Chișinău. Responsabilitatea pentru conținut revine Freedom House. Conținutul nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Ambasadei Britanice, USAID sau ale Guvernului Statelor Unite.

Freedom House este o organizație nonprofit, nepartizană, care susține schimbările democratice, monitorizează libertatea și promovează democrația și drepturile omului.

1850 M Street NW,
11th Floor
Washington,
DC 20036

www.freedomhouse.org
[@FreedomHouse](https://www.facebook.com/FreedomHouseDC)
202.296.5101
info@freedomhouse.org